

Türk dilinin tarih boyunca hemen her dalında görülen alfabe ve transkripsiyon meselesindeki bir birlikten yoksun, şanssız kaderi, ne yazıkki, çuvaşça için de söz konusudur. Paasonen kitabında Fin-Ugor transkripsiyon sistemini kullanmıştı. Bu husus, her ne kadar, ilgili alanda ciddi çalışma yapanlar için bir mesele değilse de, eserden yararlanmak isteyenler tarafından gözden uzak tutulmamalıdır.

Çalışkan bir altayist olan sayın A. Róna-Tas ve fin-ugorist sayın P. Hajdú bu eseri yeniden yayınlamakla Türkoloji ve Altayistik dünyasına çok yararlı bir hizmette bulunmuşlardır. Kendilerine teşekkür eder, bu alanda daha pek çok verimli çalışmalar yapmalarını dileriz.

Nuri Yüce

Georg, HAZAI *Das Osmanisch-Türkische im XVII. Jahrhundert. Untersuchungen an den Transkriptionstexten von Jakob Nagy de Harsány.* Bibliotheca Orientalis Hungarica XVIII. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1973. 498 s. 8°.

Türk dilinin tarihî derinlik ve coğrafi genişlik içinde önemle araştırılması gereken pek çok konuları vardır. Oğuz gurubu içinde Osmanlıca yalnız bu gurubun değil, aynı zamanda Türk dilinin en zengin dil yadigarına sahip olan güçlü bir daldır. Bundan dolayı Osmanlıca üzerinde yapılmış ve yapılacak olan her türlü çalışmaya bir yenisini katmak daima mümkün olacaktır.

Türklerin kullandıkları alfabelerden her biri Türkçenin ses yapısını ifade etmekte aynı uygunlukta bir elverişlilik göstermezler. Uzun zaman ve yaygın bir şekilde kullanılmış olan arap alfabesinin Türkçe seslerin verilmesinde yetersiz kaldığı hususlarda latin alfabesi ile yazılmış metinler büyük bir ihtiyaca cevap vermektedirler.

Sayın G. Hazai'nin ince bir dikkat ve uzun bir emek sonunda yayınladığı *Das Osmanisch-Türkische im XVII. Jahrhundert* bu tür eserlerin en hacimli olan *Colloquia Familiaria Turcico-Latina* üzerinde yapılan değerli bir araştırmadır. *Colloquia Familiaria Turcico-Latina* adlı eserin müellifi Jakob Nagy de Harsány (doğ. 1615 - öl. 1677'den sonra) macar asıllı olup şarkiyatçı ve teologdur. Nagyvárad lisesini bitirerek şark dillerini öğrendi. Alman ve Belçika üniversitelerinde okudu. Bir süre Nagyvárad lisesinde öğretmenlik yaptı. 1651 yılında Berlin'e gitti. Brandenburg prensi Friedrich Wilhelm'in yanında ticaret muhabiri ve diplomat olarak çalıştı. Transilvanya prenslik sarayının maslahatgüzarı olarak 7 yıl Türkiye'de bulundu. 1676 yılında konsolö unvanını kazandı.

Jakob Nagy de Harsány *Colloquia Familiaria Turcico-Latina* adlı eserini 1672 yılında Brandenburg (= Kölln) da yayınladı. Türkçe-Latince konuşma kitabı niteliğinde olan bu eserde ukuyucuya o zamanki Osmanlı hayatının her yönünden bilgi verilir. Yazarın kitabına aldığı konuşmalar, duyup gördüğü her şey hakkında verdiği metinler, onun Türkçeyi çok iyi bildiğini göstermektedir. Kendisinin macar olması, türkçe ses uyumuna daha iyi dikkat etmesini sağlamıştır. (Ancak *ı - i, s - ş* v.s. gibi bir kısım harflerde, tam bir ayırım yapılmadığını unutmamak gerekir). Latin harfleri ile verilmiş metinler ayrıca Latinceye tercüme edilmiştir.

Sayın Prof. Dr. G. Hazai işte bu eser üzerinde büyük bir çaba ile ciddi bir araştırma yapmış böylece *Das Osmanisch-Türkische im XVII. Jahrhundert* adını verdiği değerli eserini meydana getirmiştir. Önsöz (s. 9), giriş (s. 11), eser ve müellif hakkında bilgi (s. 15), eserin yayınıyla ilgili prensipler (s. 20)' den sonra esere konu olan asıl metinler (s. 33-199) verilmiş ve sayfa altına almanca tercüme eklenmiş, metinden sonra kelime listeleri (s. 201-318) konulmuş, eserin dili hakkında titiz bir araştırma (s. 319-464) yapılmış, varılan kesin sonuçlar rakamlara dayanan şemalarla gösterilmiş ve eser indeks (s. 465-495) ile son bulmuştur.

J. N. de Harsány'nin metninden kısa bir örnek verelim:

[Hazai 132:] (p. 219) Int. *Ne dejeim sultanum, iβterβen inan, iβterβen inanima, gyendi iradetinüzdedür, emma ben Allah haki itsün olβunki, ialan βüileme. Muβurmanda çsokejlík vardur, kemlik dachi csoktur.*

Çalışkan meslektaşımız sayın Prof. Dr. G. Hazai'ye bu başarılı eserinden dolayı teşekkür eder, yeni araştırmalarını bekleriz.

Nuri Yüce

Hans-Joachim KISSLING, und Bedriye ATSIZ; *Sammlung türkischer Redensarten*. Wiesbaden; Otto Harrassowitz, 1974, 8°, 4 + 186 s.

Bir dilden başka bir dile herhangi bir metni gerektiği gibi çevirmeyi deneyenler, bunun, sanıldığından kat kat güç bir iş olduğunu çok iyi bilirler. Hele çevrilen metnin içinde deyimler çok kullanılmışsa iş daha da güçleşir. İşte, sayın Atsız ve sayın Kissling'in birlikte hazırladıkları *Sammlung türkischer Redensarten* Türkçe ile Almanca arasındaki böylesine bir güçlüğü ortadan kaldırmak için girişilen uzun bir çabanın ilk yemişidir.

Kitabın almanca ve türkçe 2 sayfalık önsözünden sonra, türkçe deyimler alfabe sırasına göre dizilmiş, karşısına her birinin önce almanca anlamı yazılmış, sonra türkçe deyimlerin, köşeli parantez içinde, kelimesi kelimesine